

DRÖMDIALOG

MEDLEMSBLAD FÖR DRÖMGRUPPSFORUM

Nr 1 1997

Klockaregården 8 juni 1997.

Det här numret är fyllt av återblickar. Ted Schröder börjar år 1965 i sin artikel: Historien bakom drömgruppen, och Monte Ullman år 1972 när han berättar hur han har upplevt att arbeta med drömmar i Sverige - Åsa Hallström har översatt-. Karin Tengstrand minns hur det hela började i Stockholm på slutet av 70-talet. Den sista artikeln handlar däremot om nutid och troligen drömgruppens framtid, när Elsa

Axelsson berättar om hur ungdomar funderar över sina drömmar.

Observera informationen om ett internationellt seminarium i augusti och ett ledarseminarium i oktober och slutligen vår enkät för 1966. Svara på den!

HA DE'! (norska) önskar
red.

OM HISTORIEN BAKOM DRÖMGRUPPEN

Om drömmar är spår och uttryck för en annan verklighet måste de naturligtvis tolkas, och föra tolkaren tillbaka till ursprunget. Gissningar om detta dolda ursprung skapar lätt kommunikationsproblem. Psykoanalytiker har ofta svårt att komma överens om en tolkning/gissning. Det visade sig inte minst i en konferens om drömmar som Monte tog initiativ till 1965. Mellan 1965 och 1970 hölls regelbundna seminarier två gånger om året om drömanalys. Det uppstod så svåra kommunikationsproblem att konferensen höll på att spåra ur. Man prövade tillslut ett nytt sätt att arbeta drömmen och då ökade förmågan att samtala betydligt. Man försökte utgå från den manifesta drömmen. Vad jag förstår skedde detta bara eller främst av det skälet att man då kunde begränsa de problem man haft att samtala med varandra. Seminariet dokumenterades väl (Monte har gett mig en mängd sidor som jag inte gått igenom ännu), man skrev brev mellan konferenserna osv. Men man skrev också uppsatser om hela processen, detaljerade rapporter. De publicerades 1971 i boken *Dream Dynamics*, av Jules Masserman (ed.).¹ Och detta är ju bara 3 år innan Monte kommer till Göteborg. Jag gissar att erfarenheterna från konferensen spelat en stor roll för hur Monte format drömgruppen.

*

Först ska jag citera några av de öppenhjärtliga synpunkterna på de svårigheter man hade med att förstå varandras tolkningar av drömmar. De administrativt ansvariga Montague Ullman, Marianne H. Eckhardt och Manuel D. Zane drar den egentligen häpnadsväckande slutsatsen att tolkning, psykoanalysens främsta verktyg, tycks vara mycket emotionellt styrd:

Our passion for speculative interpretation, our emotional investment in these hunches, our inability to listen to each other, and our insistence on persuading each other gave rise to the first volley of letters. Is dream interpretation a "royal road" to the unconscious and therefore new and inaccessible material or is it primarily a teaching device, in which the therapist trains the patient in ways of structuring relatively personal data in accord with the therapist's personal and theoretical style?

Monte skriver i en egen artikel:

Dream theory and technique are and always have been the cornerstone of psychoanalytic practice, so that one does expect and, indeed, does find the most strongly felt passions as well as the most strongly defended prejudices

Montes nedslående synpunkt att passioner och fördomar starkt påverkar tolkningarna, kompletteras av Marianne Eckhardts lika dystra slutsats att analytiker är fast i ett tvång att tolka:

---

¹ Masserman (ed.), *Dream Dynamics: Scientific Proceedings of the American academy of psychoanalysis* (New York, 1971), 170.

*Our need for validation belongs to our **obsessive** concern with interpretation. I use the word obsessive because we are caught in a ritual which has lost much of it's original meaning.²*

Morton Enelow säger:

*Dreams can be almost irresistible in exciting the **passion** to interpret them.*

Gränsen mellan *passion* (Monte) och *obsession* (Eckhardt) är ofta tunn. Det är väl just det som är problemet, och jag tror att det är själva idén om ett bakomliggande omedvetet psyke som är grunden till problemet. Fokusering på tolkning är motiverad så länge vi tror att drömmen är en slags katt och rätta lek, där det omedvetna gäcker tydaren. Eller: tolkning blir problem när det uppfattas som en reversing av "inre omedvetna processer", som enligt teorin har förvanskats det omedvetnas innehåll till dröm. Freuds idé om drömförvanskning och hans teori om drömmen som ett camoflage för det omedvetna har lagt grunden för en dröm om att det genuina finns innerst inne i människan.

Boken om seminariet innehåller ett utförligt exempel på en bandupptagning av en drömberättelse. En patient berättar en kort dröm: om ett besök hos en barberare. Han drömmer att han har en bar fläck på huvudet, som bara växer och växer. Han får stark ångest. Deltagarna tycks ha varit 13 stycken (en stor drömgrupp vill jag säga). Av infallen att döma uppehåller sig endast ett fåtal vid drömmen som den är. Flera vill tala om det övriga kliniska materialet. Av tolkningarna ska jag nämna några få, mycket kort:

A: I think the barbershop incident is related to some incident that happened in childhood

B: I think that this guy's major worry is to ward off any attack that will be a blow to his omnipotence or narcissism.

C: My associations to it, if you will, was "behind", so that the image of the dream was "I cannot cope with my homosexual impulses".

D: The patient was saying, "I cannot cope with my loss of control, my rage;

Zane finner sig av dessa infall nödsagad att säga: "Currently, we select from the dream or the clinical context any elements that permit us to establish connections congenial with our preconceptions".

Joseph Barnetts slutsats tycks vara att tolkningarna inte är olika vardagslivets personliga sätt att uppleva:

Upon hearing a manifest dream, the analyst appears to go through an initial screening process which has distinctive characteristics: impressionistic and play, with little of the kind of organization and structure he later imposes. Images, actions, relationships, and feelings in the dream are selectively attended and inattended, seemingly in accordance with highly

---

² Marianne H. Eckhardt, "Terminal discussion", i Masserman, ibid., 187.

personal characteristics of the analyst's cognitive style and conceptual tendencies.³

*

Vid sjätte drömseminariet (alltså under tredje året) började de divergerande övertygelserna om vad en dröm betyder kräva någon slags nystart.

In workshop 6 in Boston tempers became quite frayed as our tolerance for diffuse, diverging and tangential dialogue reached its limits. We responded to the dream of Dr. Bonime's patient as it was presented in its clinical and therapeutic context. In the frustrating plenum discussion Dr. Barnett noted and Dr. Eckhardt affirmed, "No one of us has changed ... Our ideas remain separate over the years". At this crises we agreed upon a structure for our next workshop less for the sake of its research value than as a desperate means of bringing some organization to our responses and order to our work.

The format chosen was to have each member write down his responses in two stages: (1) to the manifest dream alone, and then (2) to the manifest dream plus the clinical context.

Är det denna erfarenhet som Monte kom att bygga vidare på? Först berättas endast drömmen och varje gruppdeltagare responderar. Därefter responderar man till dröm inklusive drömmarens context, associationer, föregående dags händelser etc. Precis som i Montes senare drömgrupp.

Några andra intressanta detaljer från konferensen 1965-70 är värda att relatera till drömgruppsarbetet så som vi känner det idag.

1. När Dr. Bonime presenterade ett drömmaterial gjorde han på följande sätt: "First, he submitted a manifest dream isolated from its clinical context and to the extent possible, divested of any indications of its accompanying affect." Bonime ville alltså skilja ut affekten under drömmandet från rapporten om drömmen. I ett senare diskussionsstadium presenterades vilka känslor drömmaren haft till drömmen, därefter klinisk kontext. Vi denna tid hade Monte ännu inte anammat idén att separera arbetet med känslor från arbetet med drömelementen. "Dr Ullman [was] challenging the procedure itself. Affect, he said is embedded in the metaphor and therefore it is artificial to deal with it as a separate thing".

2. En annan tråd fram till dagens drömgrupp är Dr. Eckhardts metod: Hon betonade upprepade gånger: "she was not interested in interpreting the dream, but in exploring the patients experiences in life - past and present - that seemed reflected in this [the dreams] particular imagery. Monte tyckte om hennes approach och kommenterade: "I thought your further explication of the hour was great as it clearly put together experiential data with the elements of the dream". Var det viktiga för Monte att upptäcka samband och kongruenser mellan dröm och annat material, inte att tolka och översätta det ena till det andra, enligt Freuds metod att ersätta medvetet med omedvetet?

---

³ Joseph Barnett, "The analyst's role in dream interpretation", i Masserman, *ibid.*, 182-3.

3. "Dr. Eckhardts approach was characterized as "dream appreciation" as opposed to "dream interpretation". Dr. Ullman said, "I like the word appreciation". ... Dr Enelow commented, "I think Dr Echardts point is that we are not rely looking for menaing. We are trying to stimulate dialogue".

Kanske den första drömgruppen pågick mellan 1965-70 med Monte som initiativtagare. Men Monte förvaltade också erfarenheterna, han utvecklade en dialogform för drömgrupparbete, där manifest dröm behandlades för sig, som i sig informativ. (Finns det som Freud tänkte en laten dröm? Om ej behövs ej uttrycket manifest dröm.) Monte kom att behandla affekt separat under grupparbetet. Appreciation som förhållningssätt fick ersätta passionen att omtolka. I detta steg tror jag Monte visade på en ännu utvecklingsbar väg, bort från hermeneutik till beskrivning.

Jag tror att vi då får en annan och skaligare uppfattning om "psyket"; det inre omedvetna, bakom den manifesta drömmen, finns kanske inte. Det omedvetna finns i en mening på ytan, det ligger så nära att vi inte ser det, men ständigt snubblar omkring i det. Mina egna tankegångar har genom fenomenologiska studier lett till en undran om vi verkligen har en "inre värld" "bakom" den manifesta. Finns det inte inre figurer som externaliserar sig i drömmen, och som vi ska tolka oss in till? Det är intressant att bara tänka sig vad Van den Berg skriver:

*The inner self, which i Rousseau´s time was a simple soberly filled airy place have become even more crowded [...] Everything extraneous had been put into it.*⁴

Göteborg
Ted Schröder

---

⁴ J.H. Van den Berg, *The Changeing Nature of Man*, (1961/New York 1983), 232.

ATT ARBETA MED DRÖMMAR I SVERIGE

Montague Ullman, M.D.
*Ur Dream Appreciation Vol 2 No 1,
Winter 1997*

Slumpen har spelat en viktig roll för de möjligheter som har öppnat sig för mig under loppet av mitt yrkesliv. Ingenstans är det sannare än för den serie omständigheter som ledde till det arbete jag gjorde i Sverige.

Det började 1972. Då var jag på mitt tolfte år som chef för Psykiatriska Kliniken vid Maimonides Medical Centre, och på mitt femte år som chef för den Community Mental Health Center som hade skapats där. En ung psykolog som var gift med en svenska hade råkat läsa en annons i New York Times, där man ville ha någon som var skolad i psykoanalytiskt orienterad psykoterapi för att initiera en klinisk linje vid en Psykologiskt Institution som just skulle öppnas vid Göteborgs Universitet. Han sökte tjänsten fick den och tillbringade vad han beskrev som ett mycket fascinerande år med att undervisa unga psykologstudenter.

Han efterträddes följande år av Dr Angel Fiasche, ansvarig för psykiatriernas utbildningsprogram vid Maimonides. Under hans år uppstod svårigheter som ledde till att man skapade ett separat program där studenterna mötte patienter, fick handledning och undervisning, Institutet för Psykoanalytisk Psykoterapi.

Dr Fiasche återvände till New York i slutet av vårterminen 1974. Vid det laget hade jag fått nog av ad-

ministration (som jag aldrig känt mig passa särskilt bra för) och såg möjligheten att fortsätta det initierade programmet som ett sätt att gå över till undervisning istället - något jag trivdes mycket bättre med. Det fanns nu utrymme för två psykoanalytiskt utbildade lärare vid det svenska institutet.

Liv och arbete i Sverige

Min fru Janet och jag reste till Göteborg, tidigt i september 1974. Det är en vacker stad, Sveriges andra stad. Där finns en bred aveny med utomhus-kaféer, en ljuvlig park och - till Janets och min egen förtjusning - lätt tillgängliga tennisbanor.

I Göteborg mötte jag min medlärare, Adolfo Cacciero. Vid vårt första möte med studenterna orienterade vi dem om våra individuella synvinklar och våra kursplaner. Adolfo hade sin grund i objektrelationsteorin, medan min hade graviterat hän mot en kulturalistisk gren av det psykoanalytiska tänkandet, grundad på bidrag från Sullivan, Fromm, Horney och Kardiner. Adolfo skulle föreläsa främst kring psykoanalytisk teknik, medan jag skulle undervisa om psykopatologi och det ämne som låg mitt hjärta närmast, en drömkurs. Båda skulle vi också arbeta analytiskt med individuella studenter.

Det var ca 20 studenter, som alla utexaminerades från Psykologiska Institutionen, med två undantag, en som tog sin examen i sociologi, och den andra i filosofi.

arbeta med dem. De talade en utmärkt engelska. Många av deras psykologiska test var på engelska och de var vana vid amerikanska lärare som föreläste på engelska.

Att undervisa i drömmar

Innan jag började min heltid vid Maimonides Medical Center (1961), hade jag sedan 1950 tillhört den psykoanalytiska fakulteten vid New York Medical College och jag hade under flera år givit kliniska kurser om drömmar. Det gängse sättet att undervisa var att låta kandidaten berätta om ett samtal med sin patient, där denne berättat en dröm, som de arbetat med; att kort beskriva behandlingsförloppet, och fokusera på vad drömmen avtäckte om patienten och om överföringens karaktär.

Jag införde en modifikation, av intresse, för att se hur långt klassen kunde gå i att arbeta enbart med den manifesta drömmen, och där de bara visste terapins längd och patientens ålder och kön. Efter 10-15 minuter av detta, fick de information om resten av sessionen, om patientens bakgrund och terapeutens idéer om drömmen.

Kandidaterna som var genomsytrade av det viktiga i patientens associationer när det gällde att initiera drömarbete, reagerade först med förvåning och skepticism. Vad som kom att skingra deras tvivel var det gensvar deras infall om drömmen gav hos kandidaten som presenterat materialet. Övningen breddade terapeutens möjligheter och pekade på inslag i drömmen som hade förbisetts.

Experientiellt drömarbetet föds

Med den erfarenheten i minne, var det bara ett kort steg till idén att undervisa om drömarbete i experientiell form. Det skulle ge fördelen med en levande drömmare att interagera med i rummet. Att göra det med en rätt oerfaren grupp studenter, och med betoning på drömarbetets konst snarare än på den terapeutiska relationens kliniska natur, det var den uppgift jag stod inför i Sverige.

Hur drar man in en drömmare i att använda en dröm för att avtäckta ett synnerligen privat omedvetet område *utanför* terapeut-patientrelationen? Jag, som terapeut, måste avsäga mig den rollen och drömmaren måste avsäga sig patientrollen. För mig innebar det ett antal större transformationer. Jag skulle gå in i en dubbelroll. Min roll som lärare var att undervisa klassen i hur de skulle interagera med drömmaren på ett sätt som skulle hjälpa denne, utan att någonsin vara inkräktande. Min andra roll var att delta i gruppen på samma sätt som de andra, inklusive möjligheten att dela med mig av egna drömmar.

Utvecklandet av drömarbete i Sverige

Någon gång under mitt första år i Göteborg fick holistiska psykoanalytiska föreningen i Stockholm (i kontrast till den freudianska föreningen) höra talas om detta. Harold Kelman, en framstående amerikansk analytiker, då chef för Karen Horney Center i New York, spelade en nyckelroll i gruppens utveckling. De sände en emissarie, Monica von Sydow, till Göteborg för att

träffa mig och utröna möjligheterna att ge en drömkurs vid deras fakultet. Följden blev regelbundna experientiella sessioner med sex fakultetsledamöter i tre timmar var lördagmorgon i mitt hem i Göteborg, en fyra timmars tågresa från Stockholm.

När mitt år var slut, inbjöds jag att stanna i ett år till. Hur angelägen jag än var, kunde jag dock bara stanna till april, då jag måste återvända till Staterna pga tidigare åtaganden.

När jag ser igenom vad som hände under de ett och ett halvt år jag var där, ser jag vissa utvecklingar vars innebörd jag inte var medveten om då, men som har skapat den bestående relation jag har haft med Sverige sedan dess.

Sverige är ett litet land, och nya händelser sprider sig snabbt i de professionella kretsarna. En inbjudan att träffa personalen vid den stora Volvo-fabrikens utbildningsavdelning i Göteborg ledde till en serie workshops. Denna avdelning, som bestod av psykologer och kuratorer, ansvarade för att mediera konflikter mellan ledningen och arbetarna. Drömarbetet visade sig vara av värde för den, enär det ökade deras känslighet för sina egna projektioner och skärpte deras förmåga att lyssna. Sedan deras arbete vid Volvo hade avslutats fortsatte en liten grupp att arbeta tillsammans med drömmar, och gör så än i denna dag.

Andra aktiviteter omfattade en experientiell kurs för psykologistudenterna, och tal vid flera av

sjukhusen. 1974 var den svenska psykiatrin ytterst biologiskt orienterad. Få psykiatrer var intresserade av drömmar vid de sjukhus jag besökte. Psykoterapin låg oftast i händerna på andra yrkesgrupper. Lyckligtvis förändrades läget för ca 15 år sedan, när man fastslade utbildning och normer för psykoterapi.

När det var dags för mig att flytta våren 1976 hade jag fått så många inbjudningar från yrkesorganisationer i olika städer, att jag kunde komma tillbaka på besök under hösten. Det bildade ett mönster som kom att hålla i sig under de kommande 20 åren, med långa besök på i allmänhet sex till åtta veckor under de första femton åren, och därefter kortare besök varje vår och höst.

Under de första åren kombinerades drömarbetet med undervisning och handledning vid holistiska föreningen. På annat håll började jag fokusera uteslutande på att lära ut experientiellt drömarbete i grupp, och att erbjuda ledarträningssessioner. För varje besök tillkom nya grupper yrkesmän och lekmän i städer från Lund och Malmö i söder till Umeå och Boden i norr. Jag såg norrsken mer än en gång!

I flera år hörde drömarbetet till kursplanen vid Föreningen för klinisk och experimentell hypnos, utbildningen i barnpsykoterapi (Erikastiftelsen), och gör det fortfarande vid Lukasutbildningen.

Under min resa i höstas mötte jag en grupp lärare som har mötts re-

gelbundet under de senaste 18 åren. Många av de grupper som startade gick senare över till ledarträning. Med tanke på att jag i Staterna bara har två-tre ledarträningsgrupper om året, är antalet människor som blivit intensivt genomsyrade av processen och grundligt utbildade i den, långt större i Sverige än i USA.

Mitt arbete nådde snart de andra skandinaviska länderna, särskilt Norge och Danmark, där jag hade grupper i flera år. Genom min isländska kollega i American Academy of Psychoanalysis har jag också genomfört en workshop på Island en gång, och i Finland vid ett annat tillfälle. Även om mötet med dessa människor och det arbete jag gjorde i dessa länder var en glädje för mig, har arbetet där inte haft det bestående inflytande som det har haft i Sverige.

Svenskar tycker om att resa till varmare länder. Jag har arbetat med svenska grupper på Mallorca och i Spanien och Grekland i flera år. Nu under våren 97 planeras en annan drömgrupp på Bali. Vid ett halvduzin tillfällen har svenska grupper kommit till Staterna för ledarträning.

Socio-kulturella skillnader

1. *Det manifesta innehåll*

Den mest slående skillnaden mellan svenska drömmar och de drömmar jag möter i Staterna hos människor som huvudsakligen kommer från stan och förorterna, är att svenskar har mycket mer av referenser till naturen, som buskar, träd, skogar, berg, vattendrag etc. Svenskar är sedan barnsben omgivna av naturens skönhet och be-

tydelse, och verkar bli illa till mods om det går för länge utan att de ser något grönt. En gång kom det två drömmar i rad, där drömmaren var ute och plockade svamp. Jag har hört tusentals amerikanska drömmar, men aldrig någonsin har någon plockat svamp i dem!

2. *Tematiska skillnader*

I allmänhet är det mer en skillnad i betoning. Den protestantiska arbetsmoralen såsom kulturarv är långt mer framträdande. Svenskar är flitiga och mycket hårt arbetande och all deras tid tycks vara fylld av plikter, förpliktelser mot andra, och omsorger om andras välfärd i en sådan utsträckning att de i medelåldern ofta tar upp frågan "vad finns det för mig i det här livet?".

I Sverige som är ett socialdemokratiskt land, är gruppetiken djupt förankrad, liksom sensitiviteten för andras känslor. Det kan vara dysfunktionellt, eftersom det ibland leder till att man undertrycker sin egen individualitet, begåvning och förmåga, för att inte skilja ut sig från de andra. Födda in i ett samhälle som är lite mer vänsterhjärnat än vårt, och förvisso mer regelriktade än vad vi är, visar deras drömmar ofta på behovet av större känslomässigt och fantasimässigt omfång. Det syns tydligt i vad jag har kallat Ingmar Bergman-syndromet. Svenskar är mer reserverade än vad amerikaner är på ytan, och långsamma i att lita på andra. Men när de väl litar på någon, så gör de det med en kvalitet som liknar barnets underbara oskuld. När en svensk delar en dröm är det med en intensitet och ett känslans djup som

inger mig samma känsla som när jag bevittnar ett Ingmar Bergman scenario.

3. Drömarbete

Drömarbetet har ett något långsammare tempo i Sverige än här. Det beror delvis på att vi arbetar över spåkgränserna. Men mer på att svenskar är fåordigare och tänker längre innan de talar än amerikaner. Svenskar är också mycket pragmatiska, och när något fungerar, så håller de fast vid det. Det finns grupper där som har pågått i många år.

Det finns två särskilda utvecklingsinslag som bådär gott för drömarbetets fortsatta utveckling i Sverige. Det första är att det har bildats ett riksförbund, Drömgruppsforum, med syfte att utbilda nya ledare och skapa kvalifikationsnormer för sådana ledare.

Det startades 1990 av en liten grupp på sex svenskar som jag upplevde hade den erfarenhet och hängivelse som krävs för att med framgång kunna genomföra projektet. Organisationen består nu av 71 medlemmar, en styrelse på sex, 11 lärare 40 utbildningskandidater och 20 som har utbildats sedan programmet startade. En kärna har nu skapats i Finland, och fakultetens medlemmar har haft spridda grupper i olika europeiska länder.

Vid mitt senaste besök i Sverige i november 1996, hade jag möjlighet till drömarbete med fakultetens medlemmar och också med en grupp kandidater. Jag blev imponerad av hur väl de bemästrade processen och när jag reste var jag mycket hoppfull om drömarbetets fortsättning i Sverige.

En annan utveckling har varit det intresset som flera riksdagsledamöter har visat för drömarbete som förebyggande psykiatriskt arbete. Särskilt Eva Zetterberg har varit en spjutspets i sina ansträngningar för att väcka ett större intresse, och skapa stöd för att genomföra drömgruppsarbete ute i samhället. En gång för några år sedan, ordnade hon ett heldagsprogram dit chefer inom hälso- och sjukvården i Stockholm kom, och flera riksdagsledamöter. På förmiddagen var det föreläsning och diskussion om drömarbetets förebyggande aspekter, och på eftermiddagen genomförde jag en drömgrupps-session. Ca 40 människor deltog. Eva Zetterberg har varit uthållig i att lägga fram motioner för att främja drömarbetet ute i samhället, men har ännu inte lyckats få anslag för det.

En uppskattande notering

Mitt möte med Sverige under de två senaste decennierna har varit bland det lyckosammaste jag varit med om. Bortsett från hur tillfredsställande det varit för mig att uppleva hur drömarbetet har utvecklats där och hur starkt fötfast det har fått, så har det varit en källa till många lyckliga personliga upplevelser och bestående vänskapssband. Den start jag lyckades få där öppnade den meningsfullaste fasen i mitt yrkesliv. Om det finns någonting som heter kallelse, så var det där jag till sist hittade min.

Till alla dem som så fritt har delat sina hem och sitt inre med mig, är jag djupt tacksam.

Övers. Åsa Hallström

Drömmen som förde mig till USA.

Det var i slutet av 70-talet. Vi hade varit en grupp av Lukas-kolleger som arbetat med konfidenters drömmar. Som avslutning skulle vi ha ett seminarium i Lukas lokalerna i Gamla stan. Monte hade ombetts att leda detta och tackat ja. Det var mycket spännande.

Skulle vi arbeta med konfidenters drömmar eller med våra egna? Vi satsade på egna drömmar. Jag vågade mig ut först. När gruppen började arbeta med min dröm var min spontana reaktion: Hjälp vad jag har avslöjat mig! Men efter kändes det enbart gott.

Just den här gruppen i Stockholm hade sedan ytterligare seminarier med Monte. Natten efter det jag kommit hem från ett sådant seminarium hade jag följande dröm: *Jag simmar i en pool tillsammans med några andra. Ömsom har jag huvudet över vattnet med öppna ögon, ömsom under vattnet med slutna ögon. Plötsligt dyker jag ner under vattnet med öppna ögon. Vattnet är klart och jag tror det är solljus igenom det. Jag ser det vita kaklet på bassängens botten och på sidan till höger. En liten groda som sitter på botten flyttar sig hastigt åt sidan. Jag tänker att jag borde ta mig upp för att andas men har känslan att det inte är nödvändigt men jag gör det i alla fall. Sedan dyker jag igen.....*

Vid uppvaknandet förstod jag det viktiga drömmen ville berätta för mig: Poolen och de simmande var drömgruppen jag deltagit i. Om jag dök med öppna ögon ner i det undermedvetna kunde jag se klart. Vad grodan hade där att göra är jag inte helt säker på ännu i denna dag. Kanske min rädsla att "säga grodor" ..Den makade sig ändå åt sidan i drömmen!

Min glädje över att själv hittat nyckeln till drömmen var stor. Jag fick uppmaningen att skriva till Monte, som vid seminariets slut bett om feedback. Varför inte höra med Monte om jag fick komma till USA för träning, var en tanke som kom till mig i det här sammanhanget.

Det blev så och jag tillbringade sex veckor i USA under mars-april 1978, en upplevelse på många sätt.

Sedan dess har jag deltagit i och lett många drömgrupper och funnit att drömarbete i grupp är ett ovanligt meningsfullt sätt att vara tillsammans.

Karin Tengstrand

Dreamwork

An international Seminar

At Öresund, Sweden August 22-24 1997

För information kontakta dr Ingegärd Hansson tel 0650-131 88 (även fax)

Ungdomar funderar över sina drömmar.

En solig vecka i början av augusti hölls ett stort läger på Öland för ungdomar i åldern 15-25 år kallat Sommarön 1996. Det var ordnat av de tre största frikyrkornas ungdomsförbund och Frikyrkornas studieförbund gemensamt, och hade 2 000 deltagare från hela landet. Alla hade i förväg fått anmäla sig för att delta i olika aktiviteter eller seminarier. Utbudet hade 70 titlar, omfattande det mesta som man kunde tänka sig att ungdomar var intresserade av - sportgrenar av alla slag, hantverk, musik, dans, drama, media mm. och samtalsgrupper kring många olika ämnen. Där fanns också erbjudande att delta i drömgrupp.

Det var ovisst hur stort intresset kunde vara för detta, men ledningen tänkte sig att ett 50-tal skulle kunna anmäla sig och jag ställde in mig på att möjligen ha två grupper som kunde träffas fyra gånger vardera. Veckan innan lägret började visade det sig att fler än 100 ungdomar hade anmält sig! Det löstes så att alla intresserade delades in i grupper om 12-15 deltagare, och varje grupp kunde träffas endast en gång. Vi hade tre timmar till vårt förfogande. Min uppgift blev då i huvudsak att informera, visa på vilken tillgång och resurs våra drömmar är och hur man kan hantera drömmaterialet för att få hjälp och nytta av det. Också att betona vikten av att respektera både egna och andras drömmar.

Vi kunde också gemensamt välja ut en dröm och pröva på att arbeta med den enligt Montes metod. Material saknades inte, ofta var fler ivriga att berätta sina roliga, underliga eller otäcka drömmar.

ning till att lägga ut texten om hur var och en är expert på sin egen dröm, vilket också behövde betonas i själva drömarbetet. Deltagarnas villighet och ibland iver att dela med sig av känslor och associationer var påtaglig. Största svårigheten var att tänka i symboler och metaforer, något som ju kräver tid och träning.

När vi avslutat själva drömarbetet på sedvanligt sätt - så gott det lät sig göras vid ett första försök - var det fritt fram för frågor och samtal om det vi varit med om. Det blev mycket att försöka svara på och mycket jag inte kunde svara på, men också ett utbyte av tankar om viktiga frågor.

När jag summerar mina intryck och går igenom mina anteckningar inser jag hur mycket jag själv lärde mig om ungdomars situation och deras sätt att tänka. Dröminnehållet berörde frågor de brottas med men kanske inte tydligt och öppet ställer sig till vardags: Får jag vara med i gänget, duger jag, hur ska jag kunna välja yrke, klarar jag att flytta hemifrån, vem kan jag lita på, vad ska jag tro på? Detta var återkommande teman.

Intresse finns tydligen! Kommer det också att finnas tillgång till drömgruppsledare ute i landet, när de här ungdomarna så småningom kommer att vilja söka sig till en drömgrupp? Jag hoppas det.

Somligas förväntningar på mig som någon sorts drömtydare gav alla anled-

Elsa Axelsson

Ledarträningsseminarium 1997

Ledarträningsseminarierna är en form av handledning för dem, som går vår ledarträningssutbildning och för dem, som vill utbilda sig och som vill diskutera och finputs sitt ledarskap.

Vi träffas för att diskutera erfarenheter och problem i samband med att leda drömgrupper utifrån deltagarnas renskrivna protokoll från en aktuell drömgruppsession. Kopior av protokollet bör finnas till de andra deltagarna. Möjlighet kan också finnas att använda en del av tiden till en ledarträningssession.

Under hösten blir det ett seminarium i Umeå

lördagen den 18 oktober kl 10-14.

Möjlighet finns att ha en session även kvällen fredagen den 17 oktober.

Anmälan senast 4/10 till

Else Bengtsson,
V. Esplanaden 7 B
903 25 Umeå

tel. 090/13 18 93 arb. 090/12 53 19 bost.

Hur mycket gör vi ? Aktivitetsenkät för 1996.

Visst är det en härlig förening vi har! Ett mycket väsentligt och människovänligt syfte har den. Större resurser skulle vi väl önska att den hade. Nåväl, de stora resurserna är ändå vi medlemmar, som växer i antal. Det kommer att sätta spår i verksamhetens omfattning. Här kommer nu en enkät för år 1996. Det skall bli intressant att följa vår tillväxt. År 1994 hade vi tillsammans 70 grupper med 495 deltagare. För år 1995 saknar vi ännu några svar.

Obs. Det är viktigt att samtliga svarar, även de som inte haft någon grupp

Sven Hedenrud